

EN DEFENSA
DE LA
LLENGUA VALENCIANA.

Perqué i cóm s'ha d'escriure la que es parla

S'ha respectat plenament la redaccio original del text publicat en la primera edicio per l'editorial Del Senia al Segura en l'any 1977. Com es podra comprovar el text està accentuat segons els criteris de les Normes del 32, pero respectant integrament la fonetica valenciana.

I. EXPLICACIONS

1. Caic en l'engany de la catalanisació i me n'ixc

He de començar per parlar de mi. Pero no per egolatria, sinó al contrari: per tractar-se de confessió de culpa, arrepentiment, propòsit d'esmena i reparació del mal causat. Per açò, una vegada més (l'anterior fón en un article en «Jornada» de 24 de setembre de 1975) repetixc ma confessió pública de qué, com m'enganyaren, una vegada enganyat, enganyí de bona fe. Açò ho explique detalladament en el meu inèdit «Retorn a la fidelitat valenciana», que desige acabar i publicar. Ací només explique lo imprescindible.

Fonts:

Fa més de mig segle que, en 1926, sent encara la meua edat la de catorze anys, despertà en mi la valencianitat el primer número de la revista «Cultura Valenciana». Em cal advertir que, anteriorment, només havia llegit en llengua valenciana el meritíssim «Pensat i Fet»; els llibrets de falla, que en aquella época tenien autèntica gràcia popular, com les falles; i —no m'averkonyixc de dir-ho— «La Traca». I en eixe número primer de «Cultura Valenciana», el primer treball el firmava: P. Lluís Fullana, O. F. M. Fón el primer coneiximent que tinguí de Fullana.

I ací em cal fer un homenage d'admiració, de gratitut i de desagravi al nostre ilustre filòlec valencià Lluís Fullana, que ha segut tan injustament oblidat, i més injustament despreciat i vilipendiat. I, personalment, li faig acte de desagravi per haver abandonat ses ensenyances quan m'enganyaren. I faig extensiu l'homenage als qui, en son dia, el defengueren i li foren fidels. No em cal dir que segons les ensenyances de Fullana aprenguí a escriure la llengua valenciana.

Pero en 1927 m'omplí de confusió l'aparició de la revista «Taula de Lletres Valencianes». Perqué la majoria dels que escrivien en ella no ho feen segons lo que aprenguí de Fullana. Com, poc després, tampoc no es publicaren d'acort én Fullana els llibres de «L'Estel». Pero no era en esta llengua, nova per a mi, en la que es publicaren, per aquella mateixa época, els llibres de «Societat Valenciana de Publicacions».

Finalment, aquella llengua que no era la de Fullana, florí én l'esclat de publicacions en llengua valenciana durant els anys republicans, sobretot en el semanari «El Camí»; i en ell, sobretot, en els treballs que Carles Salvador escrivia sobre llengua, els que després es plasmaren en allò de Castelló: normes de catalanisació, encara que vergonyant per a millor enganyar, les quals, coromullant la paulatina catalanisació a dosis reduïdes que venia fent-se d'uns anys arrere, representaren la primera ofensiva de catalanisació a gran escala. Per això supongueren una reforma dràstica per als que escrivíem el valencià segons les normes usades en aquell moment: les de Fullana. I nos foren un fortíssim shock aquelles normes que significaven un canvi total de colp.

Per això, l'actual catalanisació, superació de la de les bases de Castelló, exigix una revalencianisació també enèrgica, total i de colp, que és lo que propugne ací. És totalment inadmissible la posició dels que pretenen que les bases de Castelló siguen la revalencianisació de la llengua valenciana catalanisada. Com també cal rebujar l'actitut dels que proposen pendre dites bases com a punt de partida per a la revalencianisació per etapes de l'actual valencià catalanizat.

El 8 de juliol de 1975, en un article en el desaparegut «Jornada», demaní als que encara viuen —gràcies a Déu i per molts més anys que siga— dels que firmaren les normes de Castelló que, com les noves generacions de valencians ho ignoren, explicaren quí féu les normes, perqué es feren, cir-

cumstàncies de fer-les, quins les acordaren, quins dels firmants es reuniren en Castelló i cóm es replegaren les firmes dels que no anaren a la capital de la Plana.

I caiguí en l'engany perqué no sabia que aquella llengua que no s'escrivía com la que aprenguí de Fullana, era per ser catalanisada. I com no em preocupí de fer estudis lingüístics, puix que em fiava dels que crea mestres sincers, aprenguí i escriguí aquella llengua catalanisada. I la duguí én mi a totes bandes. I én ella vaig anar a «Acció Nacionalista Valenciana», de la que Xavier Casp era el secretari i de la que molt pronte vaig ser també u dels dirigents; i ho érem els dos quan esclatà la guerra. I duguí la llengua catalanisada al semanari nostre que no es publicava catalanizat: «Acció», únic periòdic en valencià que es publicava quan vingué la guerra, i l'últim número, el 112, es publicà el mateix 18 de juliol de 1936. Com fiu igual en quantes publicacions intervinguí, i en tot on poguí fer escriure aquella llengua catalanisada.

I, naturalment, també entrà aquella llengua catalanisada en EDITORIAL TORRE, la que vaig fundar, junt én Xavier Casp, a l'acabar la guerra, en maig de 1939, la historia de la qual relate minuciosament en «Retorn a la fidelitat valenciana».

Fón en EDITORIAL TORRE on, per mig d'edicions, la tertúlia semanal seua del dimarts, conferències, lectures, etc., durant els anys de sa existència, es mantingué encesa —pot dir-se que en exclusiva— la flama del valencianisme. La gran labor que férem i les moltes penalitats que passàrem les amaga ara el pancatalanisme. Pero si hi ha pancatalanistes que ho poden ignorar, com els que pregunten, en to de superioritat i de censura, qué ha fet el valencianisme en els anys difícils, “quan feia més silenci” com escrigué Joan Fuster en l'homenage a Xavier Casp, sí que hi ha personalitats del pancatalanisme que en poden donar testimoni. Puix que estaven én relació én nosaltres, uns des d'abans de la guerra, en el valencianisme: alguns

inclús sent asidus a la tertúlia nostra dels dimarts, després de la guerra, atres per raons editorials, etc. Citaré uns quants. Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés, Alfons Cucó, Josep Iborra, Francesc de P. Burguera, Enric Valor i Vives i Emili Rodríguez Bernabeu als que, a més donàrem a conèixer en les lletres valencianes publicant EDITORIAL TORRE son primer llibre. Manuel Sanchis Guarner del que editàrem dos llibres, u la gramàtica seua. Francesc Ferrer Pastor, Martí Domínguez, Robert Moròder Molina, Beatriu Civera... i atres que poden contestar perfectament a la pregunta a qué acabe de fer referència. Com també són molts els catalans i mallorquins, intellectuals i no intellectuals, que poden donar testimoni de lo que hem fet, perquè nos coneixen i saben la nostra activitat.

I per a EDITORIAL TORRE, en la que tant d'amor, i tant de treball, i tantes ilusions posàrem els fundadors, fiu unes normes per a la llengua literària. Buscaven que, en quant a les principals diferències entre les llengües valenciana, mallorquina i catalana, acceptaren els catalans valencianismes i mallorquinismes; els mallorquins valencianismes i catalanismes i els valencians mallorquinismes i catalanismes, prenint en cada cas la forma de la llengua que la conservara més pura. I així, eixa llengua literària resultaria prou comprensible per a tots; i entre els lectors de cadascuna de les tres llengües es propagarien els llibres de les atres dos.

Expostes estes normes a Xavier Casp i acceptades per ell, les usarem en les publicacions d'EDITORIAL TORRE; i es conegueren per normes de Torre; i segons elles escrivieren molts i encara n'escriuen. La «Gramàtica Valenciana», de M. Sanchis Guarner, que publicarem en EDITORIAL TORRE, no sols confirmà les dites normes sinó que, en quant a catalanisació, anà més llunt. Els catalans es negaren a fer les concessions que els corresponien.

La catalanisació que s'havia iniciat abans de la guerra, principalment impulsada per Carles Salvador i les normes de Castelló, inclús arribà al sempre arcaïste Rat Penat que substituï sa tradicional arcaïsiació per la catalanisació que li dugué Carles Salvador, qui publicà una gramàtica catalanisant que serví de text en els cursos de Lo Rat Penat. En edicions posteriors a la mort de Carles Salvador, a la gramàtica seua li aumentaren catalanisació els que substituïren sos noms, en l'edició, per «Secció filològica de Lo Rat Penat», en els cursos del qual ha ensenyat valencià catalanizat i ha fet professors de valencià catalanizat.

Inclús en plena escalada pancatalanista, en 1975, Lo Rat Penat publicà una nova edició d'esta gramàtica. I li fiu l'ofertament d'estes instruccions per a qué les publicara i serviren per a informar noves edicions, i que rectificara així Lo Rat Penat l'acció catalanisadora que realisava. I no s'acceptà el meu ofertament, i encara l'any 1976 s'ha publicat una nova gramàtica, com les anteriors sense nom o noms d'autor o autors, dient-se basada en les normes de Castelló! i, clar, sense a penes més descatalanisació sobre les anteriors que substituir: aquest per este i altre per atre i, clar, els corresponents derivats i tz per s; per lo que segueix ensenyant valencià catalanizat i fent professors de valencià catalanizat, col·laborant a la catalanisació —presidida, ¡ai!, per la Universitat— pero fent creure lo contrari en lo que diu esta gramàtica en el preàmbul.

Fon després d'abandonar Fuster el nostre grup al voltant d'EDITORIAL TORRE, o siga, de Xavier Casp i de mi, i que es coneixia per grup de Torre, quan comencí a fer orelletes. I en juny de 1951, en un viatge que fiu en Xavier Casp a Barcelona, lo que viu i oi en aquells en els que parlàrem, començà a omplir-me d'estupor. I em féu pensar si es pretenia la catalanisació total de València, per una integral absorció per

Catalunya. Idea que reforçà seguidament lo que se'm féu en el «Diccionari Català-Valencià-Balear», ja mi que era en València l'únic delegat, representant, o com es vullga dir, del dit diccionari!

I vaig començar a despertar de l'engany quan, en els primers anys cinquanta començà la catalanisació total de València, on Joan Fuster era el capdancer. M'afanyí a avisar del perill a molts que no em feren cas (com si els parlara el xiquet de les carasses), ni davant de fets com el que un mapa que aparegué en el «Diccionari Català-Valencià-Balear» com a vinyeta indicadora de les llengües que comprenia, es convertí en emblema (inclús de solapa) de lo que en aquells anys cinquanta començà a dir-se *Països Catalans*. Ni tampoc no em féu cas ningú quan en 1962 s'inicià l'escalada del pancatalanisme per la publicació dels llibres de Joan Fuster: «El País Valenciano» i «Nosaltres els valencians», seguit com un complement per «Qüestió de noms». Tot açò després de la preparació que féu Fuster en anys anteriors en premsa de Barcelona i de València, principalment en el suplement «Valencia» del diari «Levante».

I com em trobava despert del tot, seguí els esforços per fer comprendre el perill a molts, que seguiren sense fer-me cas. I al mateix temps, com a una restitució a València del perjudici que li havia fet, em posí a estudiar a fondo la llengua valenciana de veritat. I comencí a escriure «Retorn a la fidelitat valenciana», del qual he tret (del cos de l'obra i del vocabulari valencià-català, català-valencià) este treball.

Cal parlar un poc de la catalanisació de la llengua valenciana. I és una gravíssima acusació la que vaig a fer, però que cal fer. I és que la major culpabilitat de la catalanisació de la llengua valenciana (com, anteriorment, de l'arcaïzació) la té la cultura valenciana, fonamentalment la literatura i en ella sobre tot, la poesia. En primer lloc perquè la poesia fón la

rama més (quasi únicament) cultivada i, naturalment, escrita. En segon lloc per la proclivitat dels literats cap a una *turris eburnea* cultista en la que es tancaven separats del poble, per a escriure una llengua, primer arcaïzada i després catalanisada, impossible de què la senta el poble com a seua.

Done testimoni de *ciència pròpia* de què, abans de la guerra, s'omplien els diversos locals on es representava el tan injustament coromullat de ludibri teatre valencià; i «La Traca» es venia més que totes les atres publicacions en valencià juntes.

Primer foren els literats renaixentistes (que tant admire per atres conceptes) els que marraren en son excessiu recurs a la llengua clàssica. Potser pel romanticisme imperant que fea tornar els ulls al pretèrit; o per creure, potser, què era una llengua corrupta la que parlava el poble valencià. I literats i poble se separaren. Tant que, autoconfessant-s'ho més o manco, uns i atres estaven convençuts de què usaven dos llengües diferents, a les quals, en tàcit acort, denominaven: *llemosina* a la dels literats i *valenciana* a la del poble.

A l'arcaïzació de la llengua la substituïren més tart els literats per la catalanisació. Perquè, a més de creure corrupta la llengua del poble, els literats que escrivien en valencià (igual que els que ho feien en castellà pensaven en el *major camp* que així tenien en Madrit), se sentien proclives a Barcelona per a obtindre un *major camp*. I per a això calia que els entengueren bé en Barcelona, per a lo qual calia catalanisar la llengua valenciana. Però la poesia no pareixia correcta en Barcelona per les regles de la Poètica, diferents en català i valencià, que les de cadascú no poden aplicar-se a l'atre. I en les dos creències respectives de *major camp* seguien els literats valencians. I primer l'arcaïzació i després la catalanisació de la llengua escrita, han subvalorat en el concepte del poble la llengua valenciana que ell parla.

3º) En menor grau també ha influït en la catalanisació del valencià l'obsessió en molts de fugir de la castellanisació (perill que s'exagerava) del valencià, que fea acudir al català com si este no patira també de castellanisació i fóra l'espill de la llengua valenciana perduda. I es fugí d'un bou que no era per a qué nos haja empitonat un bou que sí que és.

L'actitut dels literats valencians de catalanisar el valencià, lògicament, havia de ser, ho fón, ha segut, i ho és ara al màxim, ben acollida i estimulada pels catalans, especialment la minoria més o manco intel·lectual de Barcelona.

Perqué he d'advertir que en tot temps ha hagut en el norest espanyol un pancatalanisme per lo manco lingüístic per a no quedar-se sense escriptors clàssics. És trist pensar que, veges per a on, la causa, no culpa, primigènia del pancatalanisme la tenen Ausias March, Joan Roiç de Corella, Jordi de Sant Jordi, Sor Isabel de Villena, Jaume Roig, Joanot Martorell... per citar-ne uns quants. I no he citat a Sant Vicent Ferrer perquè és l'únic que als catalans pancatalanistes no els fa massa gràcia apropiat-se'l per allò que Doménech i Montaner digué —i tots els catalans ho han repetit— de la iniquitat de Casp.

La realitat és que l'autèntica llengua valenciana en sa evolució, en l'estat actual, ha segut desconeguda pels literats valencians, primer pels arcaïsans i després, i ara, pels catalanisants. I així s'han condenat, com a incorrectes, formes evolucionades de la llengua valenciana, substituint-les, primer per les arcaïques i després per les catalanes evolucionades. És el cas de la preposició valenciana actual *én* reemplaçada primer per l'arcaica *ab* i després per la catalana evolucionada *amb*, tan evolucionada com l'atra actual catalana *am* i la valenciana *én*. Com atres paraules valencianes s'han condenat per ser igual o paregudes a les castellanques —salvo que estiguen en el català *normatiu*— i s'han substituït per les catalanes evolucionades, inclús quan la substituïda valenciana es clàssica. És el cas d'*hé-*

roe, *modo* i *triunfar* substituïdes per les catalanes actuals *heroï*, *mode* i *triomfar*. Però s'han donat com a bones els autèntics castellanismes que acceptà Fabra per al català *normatiu*, inclús tractant-se de la mateixa paraula castellana, com és el cas de *morena* i *casino*.

Naturalment, substituint les paraules diferents del valencià per les catalanes, arribarà un moment en qué el valencià siga igual que el català perquè no siga el valencià sinó el català. És la filologia prestidigitadora.

En definitiva, en els casos de la literatura renaixentista i la post-renaixentista arribant a l'actual, s'ha canviat la llengua del poble valencià, escamotejant-la, per una atra que, com un conillet, s'ha tret de la xistera, primer arcaica i després catalana, en l'única diferència que, mentres l'ilusioniste renaixentiste no pretenia enganyar al poble valencià fent-li creure que escrivia en la llengua que parlava el poble, sinó que reconeixia que era distinta i era el primer a dir-li llemosina, i a la del poble valenciana, com dia també el poble; en canvi l'ilusioniste pancatalaniste assegura al poble que la catalana en qué escriu és la perduda llengua dels valencians i que, per perduda, deu recobrar.

I per a millor passar la inconfessable mercaderia, els pancatalanistes posen a la vista del poble, la bandera de conveniència (mai millor dit) de valencià cult. Millor dit, diuen *culte* que és la llengua *normativa* catalana, invenció lingüística (com tantes de Fabra) la d'esta paraula (com reconeix el «*Diccionari Català-Valencià-Balear*»), deguda a qué els catalans no poden pronunciar, per lo vist, la *t* eixa després de *l* i el lector advertirà qué és lo que dirien els catalans d'escriure *cult*, que és la paraula valenciana. El citat diccionari ho explica per mig d'un circumloqui: *un mot indecorós*.

El cas és que, en la catalanisació de la llengua valenciana, s'ha arribat a escriure una llengua que, com veem en la lletra

impresa que apareix, no és valencià ni català, sinó un híbrit, perquè és o valencià catalanizat o català valencianizat, als que, per brevetat, denomine respectivament, *valcat* i *cataval*.

2. Ciència, Llengua, Poble i Cultura

L'idioma no es una qüestió científica en el sentit de ser producte d'una ciència sinó al revés: una ciència —la Filologia— és producte de la llengua; és una ciència merament especulativa. L'idioma és anterior, tant cronològicament com en quant a preferència respecte a la Filologia. Per això, sense l'existència d'un idioma no pot haver filologia sobre ell; però pot haver —i n'hi ha— un idioma sense filologia que l'estudie.

Perquè la llengua és un fenomen social per a la comunicació dels hòmens entre si. I, com a tal fenomen social, és obra del poble que és qui fa la llengua, la modifica i li posa nom com a amo que és d'ella. És un Dret natural que la llei ampara com a dret humà. Per això és absurd que hi haja partits polítics que ho negligixquen i es dirigixquen al poble valencià en una llengua que no és la que el poble parla, contra la qual no es pot anar per criteris científics: ni filològics ni històrics.

La Filologia no té més missió que estudiar lo que el poble fa en la llengua seua. La Filologia no deu ordenar res al poble, ni intentar modificar un fenomen social, ni, molt manco, substituir al poble en la formació de l'idioma, ni substituir-li la llengua per una altra. La missió de la Filologia és semblant a la de la Geologia en sos respectius camps de la llengua i la terra. La Geologia estudia la formació i evolució de la terra, però els geòlegs no pretenen intervinde, modificar la formació i evolució de la terra, ni molt manco formar ells la terra o substituir-la per un altre planeta.

Una llengua viva, per açò mateix que és viva, no és una cosa estàtica sinó en constant modificació i transformació, com a fenomen social que és i no un conjunt de principis científics

inmutables dictats pels filòlegs, als que no necessita per a existir. L'idioma valencià ha existit segles sense filòlegs, i sense filòlegs precisament ha produït una literatura esplèndida, de categoria universal. Perquè Ausias March, per citar només la cota més alta, no seguia normes de ningun filòleg.

Ara els filòlegs valencians pancatalanistes s'han apoderat de la llengua com a cosa seua i en una acte dominical fan una llengua i volen imposar al poble l'artificialitat de sa manufactura científica; i que únicament l'engany d'ells pot explicar que organitzacions que es diuen elles ser del poble, per al poble i sa defensa, es dirigixen al poble valencià no en la llengua que ell parla sinó en l'artificial que el pancatalanisme diu que és *la dels valencians*.

Com a comprovació per al lector de la subordinació de la Filologia i els filòlegs a la llengua que fa el poble, que és lo normal, i no al revés, que és l'anormalitat que pretén el pancatalanisme, reproduïc els següents texts:

Domingo Manfredi Cano, l'excelent escriptor andalús, escrivia en «Las Provincias» de 26 de setembre de 1971: *“Una verdad como un templo: el pueblo es el amo de su lenguaje, y hace caso omiso de las reglas que dictan los gramáticos, los eruditos, los científicos. El pueblo crea a su antojo el acento y el tono, la sintaxis y la fonética”*.

«Las Provincias» de 12 de juliol de 1975 donava la notícia de la decisió de la «Real Academia Española de la Lengua» sobre determinades correccions, adicions, nous sentits i noves paraules acceptades, i era tot per admissió de creacions del poble en la llengua parlada. Anaven en la llista: *bikini* o *biquini*, *casete*, *drogadicto*, *alcoholímetro*, *acoplamiento*, *ambientar*, *amordazar*, *amortó*, *avería*, *averiar*, *bonificación*, *computadorizar*, *ofertar*; i en sentit deportiu: *derrapar*, *llanear*, *rodador*, *marcaje*, *pedalear*, *pedaleo*, *penalizar*, *pinchazo*, *repescar*, *ronda*, *vuelta*, *rematar*.